

NIEUWSBRIEF, maart 2025

SAMEN KUNST VERKENNEN

Kunst, omdat het Moet

De handen willen maken,
het hoofd wil bedenken,
de vingers willen spelen.
Geef het waar ze naar verlangt
Wees een kunstenaar

Uit kakkerlakje Sabine Wisman

Kunst omdat het Moet

Dat is het thema voor deze nieuwsbrief, aangedragen door Wilma Colewij. Een mooi, maar ook best wel een beetje een spannend thema. Het gaat namelijk over het belang en de betekenis van kunst. Maatschappelijk, maar ook voor ons als kunstverkenner persoonlijk. En juist dat leverde weer diverse en bijzondere bijdragen op van onze deelnemers. Schilderijen, tekeningen, uitwisseling van vonken, foto's, gedichten, verhalen; ook over belevingen bij exposities. We wensen iedereen veel kijk- en leesplezier. En laat ons ook weten wat jullie vinden van dit thema.

Vanaf dit jaar willen we proberen om onze nieuwsbrief wat meer te verbinden met onze website www.samenkunstverkennen.nl. Bijdragen uit de nieuwsbrief zullen daarom ook regelmatig terug te vinden zijn op onze website. Dat vraagt wat bijstelling van de website. Dus dat gaat stap voor stap.

Namens redactie en bestuur
Aly van Beek

Inhoud jaargang 6, nr 1

- Vonken
- Gelezen
- Verbeelden
- Jan Mankes
- Flarden van een gesprek
- Poëzie
- Wu Zetian
- Tip
- Door de lens

Bijdragen van SKV-ers
Eindredactie: Aly van Beek
Inleverdatum volgend nr.: 01-07-2025
Copy naar: anvanbeek@ziggo.nl

Contact SKV
Mary Ritsema (06)34929451
info@samenkunstverkennen.nl
www.samenkunstverkennen.nl

KUNST omdat het MOET

Kunst moet
zoals nu
dagelijks
gedichten
lezen
In de blinde
van Philip Hulp
de Gedichtapothekie
Dit moet gewoone
omdat het moet

- we are
- een plaats om te zijn
- resonantie
- de onmogelijkheid van zien en kijken
- door observeren leren
- afscheid nemen van een tijdperk, een regime

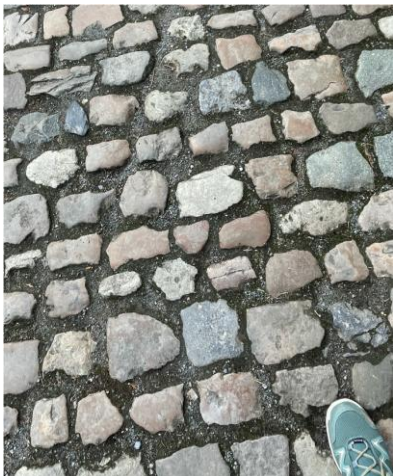

*Heb je geduld te wachten
tot de modder zakt,
het water helder wordt?
Kun je in stilte verwijlen
tot de handeling vanuit zichzelf ontstaat?
De meester streeft niet naar vervulling.
Geen streven, geen verwachting.
Hij is er en verwelkomt alle dingen.*

- tekstfragment uit de Tao Te Ching -

Zondagochtend nu
Vonken komen naar ons toe
OMDAT WE MOETEN

Gelezen : Kunst omdat het moet

Nieuwe wegen zoeken

Wij geloven dat Kunst ons kan helpen om nieuwe wegen te zoeken, ander soortige oplossingen aan te reiken voor bestaande vraagstukken omdat Kunst onze hersens 'dwingt' andere verbindingen te maken.

Als je leert met het oog van de Kunstenaar naar de wereld te kijken, geeft je dat een extra perspectief.

Bijvoorbeeld:

In het Radboud UMC volgden jonge artsen een leergang in de kunst omdat ze daarmee een extra perspectief op het menselijk lichaam ontwikkelden en daarmee een betere arts werden.

Ingezonden door Wilma Colewij

Verhalen

Waar verhalen zijn, moet je luisteren om te kunnen snappen waarom mensen reageren zoals ze doen.

Daarom maakte Fivoor (psychiatrische zorg) een boek met verhalen van (oud patiënten, cliënten, hun naasten en medewerkers. Want begrip begint met luisteren naar elkaars verhalen

Ruimte voor kunst in onderwijs

Waar is in ons onderwijs de ruimte voor magie? Voor verhalen? Voor los laten? Voor nog even niet weten. Voor niet direct zien en begrijpen. Voor nutteloosheid

Kunst is heerlijk nutteloos en heeft daarmee een onschatbare waarde.

Denk maar eens aan de liefde..... die implementeer je ook niet planmatig in beginsituatie, gewenste eindopbrengst en tussendoelen. Dat vinden we ook grappig en onzinnig klinken.

Meedoen? Sla een boek in je buurt open op pagina 23 en noteer de zin waar je oog op valt. Stuur deze zin naar :

Info@samenkunstverkennen.nl

Wij komen er dan op terug

Ingezonden door Wilma Colewij

Creativiteit is een levenslang avontuur

Creëren is een basale behoefte van de mens. Het is zoals taal. De mond wil praten. Spreken is iets dat we van nature doen. Hetzelfde geldt voor de handen. Je tien vingers willen maken. Dus voel je ergens een klein kriebeltje? Klopt de homocreativus in jou op je schouder? Maak dan! Maak mooi en zoi!. Maak. Maak. Maak

Creativiteit is een levenslang avontuur. Er is geen eindpunt, alleen een voortreffelijk onderweg zijn. Laat die kunstenaar in jezelf dus maar vrij, want het is een heerlijk persoon om mee samen te leven

Uit Kakkerlakje Sabine Wisman

Kunstverscheurders : Verbeelden omdat het "moet"

Het "moeten" leidde in onze groep Kunstverscheurders, die vooral tekent en schildert, tot discussie. Toch maken we allemaal werken, die we vanuit een innerlijke drive 'moesten' maken. Dat kan een bijzondere gebeurtenis, inspirerende afbeelding, een boodschap, een mooie plek ect. als aanleiding hebben.

Maria Disco: 1944... mijn zus met vriendin op hongertocht als 12 jarige. Deze "moest" ik maken. Het fragment hiernaast komt uit het verhaal, dat mijn zus er over schreef

winter kreeg een bijnaam, maar hij hoeft er niet zo trots op te zijn, en wel 'De hongerwinter'.
Zo was er eens een dag dat ik met mijn 11 of 12 lentes weg wilde op zoek naar eten, maar mocht natuurlijk niet alleen. Onder hevig gesputter en gefoeter kreeg ik toestemming om met een vriendinnetje te gaan. En toen begon het grote avontuur. Ik liep als de donder naar mijn vriendin Jo de Schepper, ze woonde op de Ogierssingel, en vroeg of ze meeging. Altijd natuurlijk. Er werd een plan gemaakt voor de andere dag. Dus tassen werden klaargezet. In mijn tas zat een speldje van hout en met rode letters was er Jeanne op geverfd. Dat speldje zou nog een belangrijke rol gaan spelen in mijn prille leventje. De kinderwagen werd in orde gemaakt, de bewuste wagen die ook naar Nunspeet en Nunspeet-Rotterdam had gereden met pa als chauffeur. Nu waren het vier kinderhanden die hem gingen besturen. We gingen vroeg weg. Het was koud. Allebei de tas, een paar centen, een dikke kus voor pa en ma, een knik voor onze Wally die tot zijn neus weer in bed gedoken zat vanwege de narigheid en kou. Nu, daar gingen we dan, eerst wat landweggetjes op, dan richting Dortsestraatweg, die helemaal af. Het was nog een heel eind, maar niet zo'n eind als dat we nog voor de boeg hadden.

Geert Ritsema: Inspiratie uit het verleden

Aly van Beek: In Coronatijd kon ik niet reizen. Wel mijn reizen schilderen en zo opnieuw beleven.

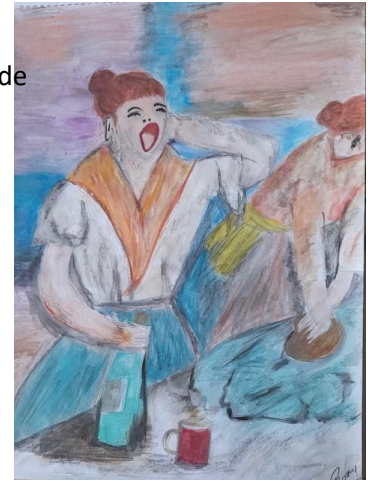

Mary Ritsema: Elke tas heeft een verhaal. Dit werk vertelt het verhaal van de vluchteling, die niet meer veilig in zijn eigen land kan wonen. Dit werk ontstond tijdens de Oekraïense oorlog. En linkt ook naar de genocide in Gaza

Geesje Nijhof: Deze pastel maakte ik, omdat dit een geliefde wandelplek van mij is in Eelde-Paterswolde. Het is een plas met mooie rietkragen langs het Friescheveen. Er loopt een dijkje langs met een wandelpad. Het is er in alle jaargetijden mooi.

Romy Stomp: Deze gapende vrouw, wilde ik graag tekenen

Jan Mankes: kunst die ik moet gaan zien

Op 26 februari woonde ik bij 'Kunst in Zicht' in de Doopsgezinde kerk in Groningen een lezing bij over de schilder Jan Mankes. Ik wist weinig over deze schilder en zijn werk. Na deze lezing was het voor mij duidelijk: zijn werk moet ik zien. Dat kan gelukkig ook. Omdat het dit jaar een eeuw geleden is dat Jan Mankes overleed zijn er twee bijzondere tentoonstellingen met zijn werk : *Jan Mankes -Uiting geven aan geestelijk leven-* in museum Belvédère (Oranjewoud) en *Jan Mankes- Verstilling& strijd* in museum Arnhem.

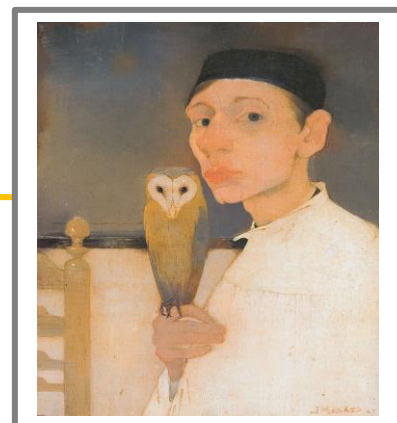
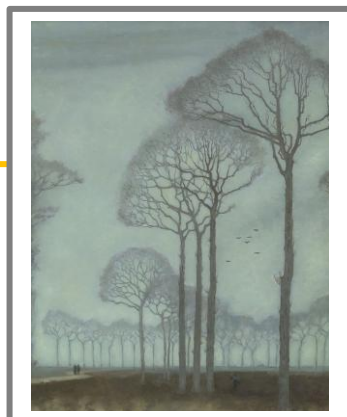
Han Steenbruggen, directeur van museum Belvédère, vertelde, op de druk bezochte lezing bevlogen over het leven en werk van deze schilder. Hij toonde een aantal van zijn prachtige werken, allemaal met een bijzonder verhaal.

Mankes liet een oeuvre na van zo'n 150 schilderijen, ongeveer 100 tekeningen en zo'n 50 prenten. Zijn werk bestaat uit (zelf)portretten, stillevens, landschappen en interieurs. Binnen de Nederlandse schilderkunst neemt Mankes een unieke plaats in. Zijn inlevingsvermogen zorgt voor het dromerige en doorleefde werk waarmee hij zo geliefd is geworden.

Steenbergen sprak met trots over de jaren 1909- 1915 toen Jan Mankes in de Knipe , vlakbij het huidige museum Belvédère woonde. Volgens Steenbergen maakte hij in die tijd zijn mooiste schilderijen. De drie werken , die hij maakte van de Woudsterweg ,hebben een speciale plek in het museum.. Ik ga het werk van Mankes binnenkort graag in het echt bekijken.

Jan Mankes is nog tot 22 juni 2025 te zien in Museum Belvédère en museum Arnhem
[Home](#) | [Museum Belvédère](#)

Aly van Beek

Flarden van een gesprek, pure levenskunst

Door Herman Kassenberg

Al diverse keren had ik me voorgenomen om de gespreksflarden te noteren die ik tijdens mijn wandelingen door Groningen van passanten opvang. Hier volgt een kleine selectie van de verzameling.

Flarden van een gesprek kan iedereen opvangen; dat is immers onvermijdelijk.

Tenzij je zo doof als een kwartel bent; zelf druk loopt te oren in bijvoorbeeld je telefoon, of omdat het je volstrekt niet interesseert.

Maar dan mis je wel wat.

Voorwaarde is een zekere mate van nieuwsgierigheid naar het wel en wee van je medemens. En ik kan niet ontkennen dat die nieuwsgierigheid ruimschoots aanwezig is als ik alleen door de stad struin en het er in m'n nieuwsgierigheid zelfs op áánleg om die gespreksflarden op te vangen.

Het frustrerende is alleen dat je vervolgens moet leven met het onbevredigende gevoel dat je nooit zult weten wat er aan dat stukje gesprek vooraf ging, noch hoe het verder gaat.

Wat moet ik bijvoorbeeld met de uitspraak die ik van een mij tegemoet komend jong stel opving; ik schatte ze op eind twintig? Zij liep fier recht op achter een kinderwagen en hij met een strak gezicht er naast; allebei met een zonnebril op.

Op het moment van passeren hoorde ik haar, glashelder en tamelijk venijnig zeggen: "je moet niet denken dat ik je alles op een presenteerblaadje ga aanbieden!"

Als ze die kinderwagen niet bij zich hadden gehad zou ik denken: "die kennen elkaar nog niet zo lang en dan gaat het wel eens kort door de bocht." Of, wat ook niet ondenkbaar is, ik was getuige van de opmaat naar een volgende glasheldere mededeling: "en als je het niet aanstaat, dan kun je je koffers pakken!"

Kijk, en dan kom ik bij het motto van deze nieuwsbrief: "Kunst omdat het moet."

Want ja, "waarom zou kunst nou moeten?" Je veronderstelt misschien dat de bedenker van dat credo vooral de actieve kunstbeoefening bedoelde. Maar je kan natuurlijk ook naar een museum, concertzaal of bibliotheek gaan om te ervaren dat kunst iets in je leven betekent. Een andere mogelijkheid is deze: kunst die zomaar op straat voorbijkomt.

Zo'n uitspraak van de jonge moeder: "je moet niet denken enz." klinkt zo rechtstreeks uit haar hart dat geen beroeps actrice het haar had kunnen verbeteren. Het is een theater-scene pur sang. En als je wilt mag je zelf de volgende scènes van het scenario bedenken.

Ja zeker "kunst omdat het moet." In dit geval pure levenskunst

Neem nou die twee mannen die nogal opvielen in de binnenstad door hun besmeurde werkovertalls.

Eén van beide liet heel vernuftig een pakje shag tussen z'n pink en ringvinger bengelen terwijl hij ondertussen een sigaret draaide. In het voorbijgaan hoorde ik hem tegen z'n collega zeggen: "maar hij heeft wel een Ferrari Testarossa!"

Je hoefde niet eens zo goed te luisteren om uit de toon waarop hij dat zei te kunnen opmaken dat het zelf bezitten van een dergelijke sportwagen zeer ver verwijderd was van zijn financiële realiteit. Desondanks genoot hij zichtbaar van het feit dat hij deze wetenswaardigheid met zijn collega kon delen.

Wat is dit, een drama, een tragedie of een komedie? Je kunt het er alle drie van maken ; hoe dan ook, is het een stukje straattheater.

Het zijn zeker niet allemaal pareltjes. De clichés zijn niet van de lucht: "wat denkt tie wel?" en "mooi niet" tot, "Ik heb toch zo'n idiote droom gehad!" Niettemin zijn zelfs de clichés bij tijd en wijle gemakkelijk als je bereid bent er zelf een context bij te verzinnen.

De volgende is er een van de buitencategorie. Twee meisjes die blijkbaar (ze leken me van de leeftijdscategorie net-eindexamen-gedaan) hun volgende studiestap aan elkaar vertelden. Ik heb geen idee wat er aan voorafging. Dat ze net eindexamen hebben gedaan en elkaar hun toekomstplannen vertellen, is een verzinsel van mij.

Het opvallend mooie meisje met een exotische uitstraling die doet vermoeden dat zijzelf of dan tenminste haar ouders uit een ver land afkomstig zijn, zegt: "Als ik de kans krijg wil ik dan gevangenebewaarder worden."

"Gevangenebewaarder," hoe komt ze er op? Geen idee, maar het was dermate verrassend dat ik nog lange tijd daarna alle opties die tot die mededeling hadden geleid doornam. Ik hou het voorlopig op een tragedie.

Gisteren ving ik nog een heel andere op.

Bij het oversteken van de Vismarkt hoor ik een oudere dame tegen haar een paar meter verderop staande zoon van midden veertig zeggen: "laat maar, ik kan het heel goed ophouden," wat de zoon pareert met een wijds armgebaar naar Huize De Beurs: "maar mam...." De rest kon ik niet meer verstaan. Maar ik begreep wat hij bedoelde.

Of deze van al wat langer geleden.

Vier meisjes van een jaar of 18 komen me tegemoet wandelen. Niet één heeft een telefoon (watapatja) in haar hand wel heeft er eentje een beker koffie(?) en zij is de enige die het woord voert. Op het moment dat we elkaar passeren hoor ik het meisje met de beker koffie zeggen: "de man die daar werkt, echt waar, dat is een schat van een man."

Ter plekke zou ik willen dat ik die man was geweest

"Poezie danst op de maat van het ogenblik"

Hugo Claus

Wandelend met hond
langs het Lauwersmeer
stilte weidsheid, winterlicht

grommend cirkelt een legerhelikopter
nieuwsberichten kleuren donker
macht en materie
bedreigen
bezieling, schoonheid en troost

" Probeer de verminkte wereld te
bezingen"
zegt Adam Zagajewski
(in Philip Huff's De Gedichtenapotheek)

Mieke Linders

Ouder, opeens
nooit bedacht
een sprong, een krak
van jong naar oud
maar soms even terug

met (levens)kunst

Mieke Linders

In memoriam: Max Heuser

"Ik herlas Max's
dummy uit 2018"
Wilma Vergeer

Onze paradijsvogel Max is zomaar op een dag naar hogere sferen gevlogen.

We zullen hem missen met z'n wonderlijke, vaak ondoorgrondelijke gedichten, uitspraken en tekeningen. Als er nou iemand was die het thema "kunst omdat het moet" praktiseerde dan was Max het wel.

Ik weet niet hoe zijn leven begon maar de jaren dat wij hem kenden, waren doordrenkt van vele soorten kunst: dansen, boetseren, tekenen, kleuren en dichten en ik weet niet wat nog meer. Zijn leven was een kunstwerk.

Herman, Mieke en alle Kunstverkenner, die kunst met Max deelden

*Spelen,
Met woorden,
Spelen met kleur,
De taal van I je hart,
Zingen,
Laten klinken,
In het theater,
De tuin als podium,
Jezelf verplaatsen,
Met paardenkracht
Max Heuser , 2024*

Tentoonstelling, die we “moesten” zien:

Wu Zetian - De enige vrouwelijke keizer van China

In het bijna 2000-jarige bestaan van het Chinese keizerrijk bezetten vele heersers de troon. Altijd waren het mannen, op één uitzondering na: Wu Zetian (624-705). Over haar fascinerende leven zijn talloze boeken geschreven en films gemaakt, maar toch is er in Europa nog nooit een grote tentoonstelling aan haar leven gewijd. Behalve nu in Keramiëkmuseum Princessehof in Leeuwarden. Reden om met acht deelnemers van Samen Kunst Verkennen deze tentoonstelling te bezoeken.

Aan de hand van eeuwenoude schatten van ongekende kwaliteit, volgt deze tentoonstelling het fascinerende levenspad van een jong meisje dat als concubine aantreedt aan het keizerlijke hof en zich met veel ambitie opwerkt tot Wu Zetian, de eerste en enige vrouwelijke keizer van China. Het is een zeer interessant pad geweest. Als jong meisje krijgt zij van huis uit een brede opleiding, die haar goed van pas komt. Op 14-jarige leeftijd zet zij haar eerste schreden aan het hof.

Als bijvrouw van twee keizers, en vrouw van één van die keizers en moeder van nog twee keizers, bekleedt Wu Zetian in de geschiedenis van China al een unieke positie. Maar echt uitzonderlijk wordt ze als zij erin slaagt als enige vrouw ooit het keizerrijk te regeren uit eigen naam. Een naam die zij zelf bedenkt. Ze sticht zelfs een eigen dynastie. Het door mannen gedomineerde hof wordt volledig omgevormd door Wu Zetian, de keizerin mag zich verheugen in de steun van het volk. Vijftien jaar lang bekleedt Wu Zetian zelfstandig de keizerlijke macht en kent haar rijk een periode van relatieve welvaart en bloei. Zij hervormt de landbouw en geeft kleine boeren meer land en macht. De rijkdom en de hogere machten perkt zij in. Zij stimuleert het culturele en kunstzinnige leven. Religies als boeddhisme, confucianisme en daoïsme leven vreedzaam naast elkaar en Wu ziet de goede kanten van elke religie en leeft ernaar. Veel confucianistische mannelijke bestuurders worden vervangen voor vrouwelijke bestuurders, kwaliteit telt, niet wie je bent of van welk geslacht!

Ik heb deze tentoonstelling ervaren als een staaltje feminisme pur sang. Een samenleving waar we in Europa al decennia aan werken en als we een stap vooruit doen, gaan we vaak weer twee stappen terug. De huidige voorstellen van ontwikkelings samenwerking zijn daar weer een voorbeeld van. Economisch gewin is belangrijker dan een samenleving waarin de mens centraal staat.

Wu Zetian is duidelijk in geslaagd om het anders te doen. Zij was zich bewust van het feit dat een deel van de mensen haar autoritair vonden. Daar lag ze duidelijk niet wakker van en dat vond ze niet belangrijk. Haar doelen waren helder en daar lag haar focus. In deze tijd zouden we haar een wereldleider kunnen noemen.

Ze knoopte nauwe banden aan met andere landen, daarbij verloor ze de belangen van die landen niet uit het oog, maar bracht ook economische bloei in eigen land.

In 705 wordt de inmiddels zieke keizer afgezet door haar zoon. Kort daarna sterft deze illustere vrouw een natuurlijke dood. Tot op de dag van vandaag spreekt haar geschiedenis tot de verbeelding en inspireert ze andere vrouwen.

De tentoonstelling is zeer informatief door korte teksten die duidelijk leesbaar zijn op een prettige manier. Verder zijn er talloze opgegraven objecten die een fascinerend beeld geven over Wu Zetian en de tijd waarin zij leefde.

Tip: Bezoek op internationale vrouwendag het college van conservator Denise Campbell. Wie was Wu Zetian en hoe schopte zij het als dochter van een koopman tot keizer? Wat maakt de keramische objecten die worden gepresenteerd zo uniek en wat vertellen ze over het leven tijdens de Tang dynastie? Kom meer te weten over het unieke verhaal van Wu Zetian, de enige vrouwelijke keizer die China ooit heeft gehad.

Te zien t/m 25 mei 2025. Mis het niet! Voor het eerst in Europa: het verhaal van Wu Zetian, de enige vrouwelijke keizer van China.

Tekst: Mary Ritsema

Foto's: Marc de Jong

Tip: Kunst-beleven

In de tentoonstelling 'Power to the Flower' staan bloemen in de kunst van de Nederlandse art nouveau centraal. De bloem als symbool voor de komst van de nieuwe tijd, precies zoals in het nieuwe Drents Museum De Buitenplaats.

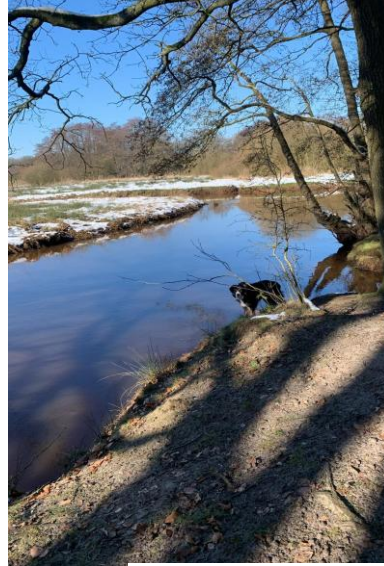
“ bloemen krijgen van kunstenaars als het ware een 'codetaal' mee om gevoelens en ideeën weer te geven. De kunstenaars rond 1900 spreken de taal als geen ander. Zo staat de lelie voor onschuld en spiritualiteit, de roos voor liefde en wederopstanding en is de papaver het symbool van dromerigheid en vergankelijkheid.

Te zien in museum De Buitenplaats, Hoofdweg 76 Eelde [Buitenplaats - Drents Museum De](#)

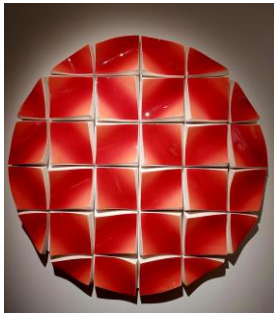
Door de lens: "zien en moeten knippen"

Geesje Nijhof

Wilma Vergeer

Mary Ritsema

Grietje van den Broek

Aly van Beek

Grietje van den Broek